

УДК 123.1 : 17.021.2 (043.2)

Козел А.М.

Національний авіаційний університет, Київ

ПРОБЛЕМА СВОБОДИ І СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Людина відрізняється від тварини не лише мовою, наявністю праці чи розумом. Не менш важливою є свобода вибору людини. З малечку вона засвоює мову, сприймає суспільні норми поведінки, просочується суспільно значущими цінностями, вчиться виконувати певні соціальні функції тощо. Людина зростає і формується у ситуації постійного вибору, проте, впродовж тривалого часу життя (дитинство) може не усвідомлювати цього (вибір за неї можуть робити батьки, обставини тощо). Усвідомлення необхідного характеру свободи вибору, на нашу думку, є вихідним пунктом на шляху становлення особистості.

Свобода – одне з основних понять філософії, пов'язане з характеристикою людини як розумної (духовної) істоти, що підноситься над сферою природної необхідності в актах самовладання (панування над пристрастями і інстинктивними спонуканнями), морального вибору, в грі, творчості і т. ін. Свобода передбачає вибір, а значить передбачає відповідальність за цей вибір. Безвідповідальність же породжує свавілля. Відомий філософ Е. Фромм зазначав, що в сучасному суспільстві людина втікає від свободи. Але чому? Тому що втікаючи від вибору та відповідальності людина як наслідок втрачає свободу, втрачає свою особистість.

Надважлива роль свободи в процесі становлення особистості стає очевидною при розгляді свободи як «свободи від» та «свободи для». «Свобода від» позначає прагнення людини позбутися певних обмежень, утисків, передбачає боротьбу людини проти пригноблувачів на шляху до «абсолютної» свободи. Зі «свободою від» людина знайомиться ще в дитинстві, коли вперше відчуває в собі бунтарський дух спрямований проти обмежень її свободи, зокрема з боку батьків. «Свобода від» завжди передбачає мисленевий зв'язок людини з джерелом її обмежень та боротьбу з ним. Зовсім інакшою є «свобода для». Людина єдина на землі істота, що усвідомлює свою кінечність. У такому разі неабиякої цінності набуває для людини час її життя. Тому його не можна гаяти на неважливі речі, а лише на такі, що вартують самого життя. Усвідомлення цього робить людину відповідальною за свій вибір, вона стає особистістю. У видатного філософа, «українського Сократа» Г. Сковороди є концепція «сродної праці». На нашу думку, вона і є яскравим прикладом «свободи для». Зрештою двома основними сферами для реалізації «свободи для» є сім'я та суспільно-корисна праця.

Особистість має свободу вибору, сама вирішує, якою піти дорогою чи прийняти «чужий» вибір як свій власний. Особистість завжди діє на основі усвідомлення смислу власного буття, через суспільну діяльність реалізує власні сенси, що надає її життю певної автономності. Особистою мірою свободи для кожного в такому випадку виступає відповідальність особистості перед собою та іншими. Відомою і слушною є теза: «Свобода однієї людини закінчується там, де починається свобода іншої».

Науковий керівник: Скиба І. П.